

Numismatik Bohumír Daniel Wunschwitz (1678–1741)

Tomáš Kleisner

Národní galerie vrátila dědicům Jindřicha Waldese mezi jinými také portrét Bohumíra Daniela barona Wunschwitze (1678–1741), malovaný roku 1740 Janem Václavem Spitzerem (1711–1773). Malou olejomalbu na měděném plechu velikosti 37 × 26 cm určuje nápis dole v kartuši Godefridus Daniel Liber Baro de Wunschwitz natus Pragrae 14. Martij Ano 1678 (dodatečně připsáno): gest. Pragrae 25. Jun. 1741. Baronův znak nahore doplňuje jeho heslo Virtute et Tempore a okolo jsou položeny rodinné erby. Na rubu je obraz značený Pinxit Pragrae Anno 1740 Joannes Spitzer.

K Wunschwitzovu portrétu patří obraz jeho tehdy již mrtvé ženy Marie Františky rozené Schumanové (1695–1720, také z Waldesovy sbírky) a obraz jejich syna Jana Antonína Kajetána Wunschwitze (1710, v pražském městském muzeu). Všechny maloval v roce 1740 Jan Václav Spitzer.¹

Spíše než svou kvalitou je obraz zajímavý jako památka staré rodiny s kulturními zájmy, dbající o svou prezentaci a svůj obraz v očích potomků. Předně zdůrazňuje baronovu urozenost – v ruce drží šlechtický vývod do čtvrté generace předků. Brnění, ve kterém nejspíše doma ani na ulici nechodil, odkazuje k vojenské službě panovníkovi, na které šlechta zakládala svůj nárok na přednostní postavení ve společnosti. Přitom se nechal portrétovat jako vzdělanec v knihovně před svazky knih, doplněnými v dolní otevřené skříni složenými písemnostmi, což má oboje patrně být jeho slavná genealogická sbírka. Na skříni namalovaný trojúhelník, pentagram a hexagram skládají základní triádu hermetických symbolů, narážku na Wunschwitzovy zájmy alchymistické, doložené souborem traktátů, který pro něj sestavil Jan František Zinneburk.² Dole stojí tři sošky, patrně malé bronzy, rozpoznat lze Athénu a Merkura. Zároveň je zde vidět dvanáct z většího počtu portrétních medailí. Odjinud víme, že jeho numismatická kolekce sestávala z „velkého množství starých římských, českých a moderních mincí.“³ Staré numismatické sbírky byly pevnou součástí knihoven, což je tradice, která ještě dnes trvá v pařížské Bibliothèque nationale. Literární a numismatické portréty vynikajících mužů minulosti byly studovány současně, obojí k poučení, užítku a vlastnímu zdokonalování sběratele v morálních ctích.

Na obraze jsou patrně velké antické sestercie, považované tehdy za pamětní ražby medailového charakteru. Bohumír Wunschwitz je mohl nejnáze získat v Itálii na své kavalírské cestě, na kterou se vypravil po otcově smrti jako dvacetiletý z domovských Poběžovic 13. listopadu 1698.⁴ V letech 1699 a 1700 byl v Lyonu a v Paříži, v roce 1701 v Římě a v letech 1702–1704 v Benátkách, odkud se ještě roku 1703 vrátil do Říma.⁵

¹ *Barok v Čechách*. Katalog stálé výstavy ve státním zámku Karlova koruna v Chlumci nad Cidlinou, 1973, s. 116, č. 206–207. O Spitzerovi naposledy MÁDL, Martin: *Kresby pražského malíře Jana Václava Spitzera (1711–1733)*. Sborník Národního muzea v Praze, řada A-Historie, 53, 1999, č. 3–4, kde připomíná i další zakázky Wunschwitzů pro Spitzera.

² *Sláva barokní Čechie*. Katalog Národní galerie v Praze, 2001, s. 239, č. k. I/6.109.

³ Praha, Strahovská knihovna, rukopis DH II 22 *Wunschwitzisches Gedächtnuss Monument*, s. 4^b.

⁴ Praha, Státní ústřední archiv, sbírka rukopisů A, inv. č. 173, sign. A 186 *Kurtzes Genealogisch- Historisch- und Chronologisches Diarium des ... Wunschwitzischen Geschlechtes ... 1749*, s. 47^b.

⁵ Itinerář uvádí KUCHAROVÁ, Hedvika: *Knihovna Bohumíra Daniela svobodného pána Wunschwitze*, Sborník archivních prací 53, 2003, s. 198. Druhá návštěva Říma plyne z jeho vlastního záznamu o napsání na náhrobku mladého pána z Pernštejna v bazilice S. Maria Maggiore, „kde jsem se postaral o přepsání v měsíci květnu roku 1703.“ Praha, Státní ústřední archiv, sbírka Wunschwitz, inv. č. 874, kart. 17, fond Pernštejn.

• J. V. Spitzer, Bohumír Daniel baron Wunschwitz, 1740 / foto Národní galerie

Prohlídka slavných numismatických sbírek byla obvyklou součástí kavalířské cesty: Lev Vilém z Kounic prohlédl si ve Florencii v roce 1635 v Palazzo Vecchio „psací stůl, plný rozličných medailí, v ceně ... 200.000 korun“ a v Římě pak nakupoval; poslal odtud domů „sta medailí ze stříbra, z mědi a různé památky podobné,“ mezi kterými byla i „zlatá medaile, jedna z těch, jež papež rozdělával 30 chudým o velikonocích, když jim umýval nohy.“ Kounic za ni zaplatil 4 scudy a získal i odražky ve stříbře: „...dále tu bylo 5 medailí stříbrných, které byly předešlým podobné, ve dvou krabičkách 300 malých a 4 velké Agnus Dei, z nichž 100 malých a 4 velké mu daroval sám papež, ostatních pak 200 malých jeho strýc, kardinál Aldobrandini.“⁶

Nákup antických starožitností ovšem nebyl nikdy bez rizika. Například v Nîmes prosperovala řada podlých starožitníků, kteří nabízeli nejprve své průvodcovské služby a pak ke koupi medaile, o kterých tvrdili, že byly vykopány u tamního římského chrámu a lázní. „Všichni ti chlapíci jsou podvodníci a často oškubou nezkušené cestovatele, kteří mají více peněz než obezřetnosti.“⁷ O tom svědčila i královská sbírka na Pražském hradě, kam byl v 70. letech 17. století uveden Charles Patin. Vedle obrazových pokladů zde bylo i několik vitrin se starými, prý

⁶ Pro Kounicovu cestu je citován HRUBÝ, František: *Lev Vilém z Kounic, barokní kavalír*, Brno 1987, s. 84 a 151.

⁷ HIBBERT, Christopher: *The Grand Tour*, London 1987, s. 83.

• J. V. Spitzer, Jan Antonín Kajetán baron Wunschitz, 1740 / foto Muzeum hl. města Prahy

antickými medailemi a mincemi. Podotýká však, že se shledal mezi nimi se spoustou padělků, vyrobených v dílnách italských falzifikátorů, kteří jimi svého času zaplavovali i francouzské sbírky.⁸

Kolik bylo falz ve Wunschwitzově sbírce, nevíme. Její majitel nespokojil se pouze s nákupem starých ražeb, během svého pobytu v Římě objednal vlastní medaili (Přibíl 455), připomínající, že jeho otec nechal na pražském Karlově mostě postavit v roce 1683 sochu Jana Nepomuckého. Razidla zhotovil Antonio Travani. V té době ovšem v Římě pracovali dva Antonínové z rodiny zlatníků, řezačů a medailérů Travani. První z nich se narodil v roce 1661 stříbrníkovi Francescovi Travani a zemřel po roce 1712. Druhý byl synem medailéra Gioacchina Travani a žil v letech 1674–1741. Oba dva si kromě práce v papežské mincovně přivydělávali na živobytí ražbou medailí pro různé zákazníky.⁹ Česká literatura medaili zatím přidělovala druhému z nich, to však nelze ani potvrdit, ani vyvrátit. Zápis v rodinném památníku hovoří pouze o „pa-

•••••

⁸ Na Patinovu knihu *Relations historiques et curieuses*, vydanou roku 1674 v Lyonu upozornil KALISTA, Zdeněk: *Charles Patin a jeho návštěva v Čechách let sedmdesátých XVII. st.*, Český časopis historický 37, 1931, s. 359.

⁹ Rodinné vztahy početné rodiny Travani objasňují VANNEL, Fiorenza a TODERI, Giuseppe: *Medaglie e placchette del Museo Bardini di Firenze*, Firenze 1998, s. 80–81.

• A. Travaní, medaile na postavení sochy Jana Nepomuckého, 1701, zvětšeno / foto T. Kleisner

mětní minci velikosti tolaru, zhotovené věhlasným papežským medailérem Antoniem Travaní.¹⁰ V Národním muzeu je stříbrný exemplář H5-54.101 (41,5 mm; 26 g) a cínový odlitek H5-115.355 (41,1 mm; 23,42 g).

Po návratu do Čech se Bohumír Daniel Wunschwitz postaral i o propagaci medaile, která doplňuje obrázek sochy Jana Nepomuckého v ilustrovaném popisu Karlova mostu, vytištěném v roce 1716 u J. J. Kamenického v Praze.¹¹ V roce 1747 věnoval této ražbě jedno číslo svého týdenního numismatického zpravodaje Jan David Köhler.¹²

Všichni Wunschwitzové byli ctiteli Jana Nepomuckého, na obraze k tomu odkazuje rytina oltáře Jana Nepomuckého v jejich domácí kapli na Václavském náměstí čp. 793-II, která byla přístupná veřejnosti.¹³ Neméně zajímavý je pak jakýsi řád, který má portrétovaný zavěšený kolem krku a který pro zdůraznění ještě nadzdvihuje. Není příliš zřetelný, ale rodinný památník nám dochovalo podrobný popis a vysvětlení: pražský arcibiskup Ferdinand Khünburg věnoval po dosažení svatořečení Jana Nepomuckého 4. prosince 1729 mužským členům rodiny Wunschwitzů za její zásluhy o propagaci svěťce zlatý pamětní kříž, bíle smaltovaný. Pět nepomucenských hvězd a osm zelených palmových listů mučedníka doplňovalo modře smaltovaný ovál, na kterém byla vyobrazena Janova mostecká socha. Na druhé straně skládal chronostich *DIVVS IOANNE NEPOMVCENVS ARCHI-PATRONVS NOSTER PROTEGIT NOS* datum 1729. Nad tím byl arcibiskupův znakový štítek a jméno. Kříž byl nošen na červené stuze.¹⁴ Na již zmíněném obraze Wunschwitzova syna v pražském měst-

¹⁰ Praha, Strahovská knihovna, rukopis DH II 22 *Wunschwitzisches Gedächtnuss Monument*, s. 5^a.

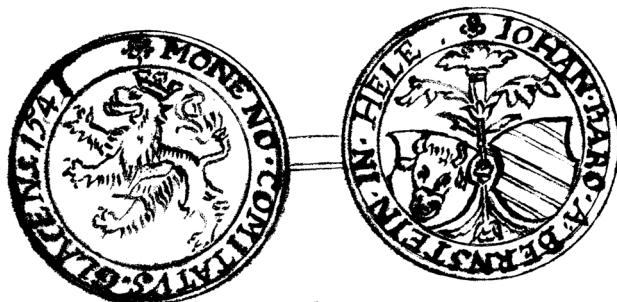
¹¹ *Eigentlicher Entwurf und Vorbildung der Vortrefflichen, kostbaren und Welt berühmten Prager=Brücken*, Prag 1716.

¹² KÖHLER, Johann David: *Historische Münzbelustigungen* XIX, Nürnberg 1747, s. 49–56. Srovnej SVOBODOVÁ, Dana: *Příspěvky k české, moravské a slezské numismatice v Köhlerově časopisu „Historische Münzbelustigungen“ 1729–1750*, Časopis Národního muzea – řada historická, 158, 1989, č. 1–2, s. 43–60.

¹³ Reprodukce rytiny: *Johannes von Nepomuk*. Katalog výstavy. München 1993, s. 121, č. k. 35. Druhou rytinu na obraze vymalovanou se určit nepodařilo.

¹⁴ Kříž popsala KUCHAROVÁ, H.: *Knihovna*, s. 199, p. 12 podle strahovského rukopisu *Wunschwitzisches Gedächtnuss Monument*, s. 5^a („...ein golden Weiss geschmeltz, in 8. grünen Palm Zweiglein bestehendes Gedächtnuss Creutz, worauf in der mitte an einem blau geschmeltzten Oval bläthlein die rätterlich-erzichte herrliche Präger, aus Ertz ge-

NB. dieses Geldt oder Müntz hat herr Johann Freyherr Von Pernstein zu Glatz An: 1541. schlagen lassen, als zu welcher zeit er die Grafschafft Glatz besetzt.

Die figur dieser Müntz ist zu sehen in dem Büchlein, so in 4to zu Wien A: 1573. in Copirung des Herrs geh. Rath von H., unter dem Titul: Poznamenani Razuow wsseligakych Tolaruow dobrych etc: etc: Copiavi ex dicto Libro Pragae 2. Julij 1713. S. D. L. B: de W.

• B. D. Wunschwitz, tolar Jana z Pernštejna (1541), 1713 / foto T. Kleisner

ském muzeu je lépe vidět, že středový ovál obklopují čtyři červené kameny, zasazené do světových hvězd.

Již zmíněnou genealogickou sbírku Bohumíra Daniela Wunschwitze koupili po jeho smrti čeští stavové a jsou v ní dva další doklady jeho numismatických zájmů. Ve složce Pernštejnů¹⁵ je kresba rubu a líce tolaru Jana z Pernštejna z roku 1541 (Donebauer 3642), doplněná poznámkou „NB. tento peníz či minci nechal razit Jan, pán z Pernštejna v Kladsku r. 1541, neboť v té době vlastnil kladské hrabství. Obraz této mince je k vidění v knížce, tištěné česky in kvar-to ve Vídni r. 1573, pod titulem: Poznamenani Razuow wsseligakych Tolaruow dobrych etc: etc: obkreslil z řečené knihy v Praze 2. července 1713.“¹⁶ O numismatických tiscích ve Wun-

•••••

gossene brücken Statua formirt, zu sehen, und Rückwerts dass Chronographicum DIVVs Ioannes NepoMVCenVs ArChl-PatronVs noster proteglt nos, über welchen des gesagten Ertz-bischoffen Wappen Scheildlein und Nahmen, enthalten, und die ganze Familie an einen Rothen bandam halstragen solle...“). Částečně podrobnější popis je v rukopisu *Kurtzes Genealogisch- Historisch- und Chronologisches Diarium des ... Wunschwitzischen Geschlechtes...* 1749, s. 49b–50a v Státním ústředním archivu Praha, sbírka rukopisů A, inv. č. 173, sign. A 186 („... ein golden weiss geschmeltzt in fünf Sternen mit 8. grünen Palm Zweigelein, in wesen Mitte auf einer blauen Oval [?] die Ehrtene Statua gebildet bestehendes gedächtnis Creutz, auf deme zur Rücken Seiten dass chronographicum DIVVs Ioanne NepoMVCenVs ArChl-PatronVs noster proteglt nos stehet, und selbe an einen Rothen Bandt am Hals tragen...“).

¹⁵ Praha, Státní ústřední archiv, sbírka Wunschwitz, inv. č. 874, karton 17.

¹⁶ NB. dieses Geldt oder Müntz hat herr Johann Freyherr Von Pernstein zu Glatz An: 1541 schlagen lassen, als zu welcher zeit er die Grafschafft Glatz besetzt. Die figur diesser Müntz ist zu sehen in den büchlein, so in 4to zu Wien A: 1573 in böhmischer Sprach gedruckt werden, unter den Titul: Poznamenani Razuow wsseligakych Tolaruow dobrych etc: etc: Copiavi ex dicto libro Pragae 2. Julij 1713. G.D.L:B:de W.“

• G. Leygebe, medaile Jana Arnošta hraběte Sparra, 1669, zvětšeno / foto T. Kleisner

schwitzově knihovně nevíme: 567 svazků převzalo Národní muzeum, ostatní knihy byly rozptýleny po celé střední Evropě.¹⁷

U žádného jiného mincovního pána svázaného s českými zeměmi ražby poznamenané nejsou (Auersperg, Dietrichstein, Eggenberg, Hardegg, Liechtenstein, Nostic, Rožmberk, Ortenburg, Sinzendorf, Šlik, Trautson, Valdštejn; ani medaile Františka Šporka). Místo toho Wunschwitz shromažďoval jejich pečeti, autografy, grafiky, překresloval pohřební štíty, rodiny mu půjčovaly k opsání své šlechtické patenty. Mezi nimi byl i diplom, kterým císař povýšil polního zbrojmistra Jiřího Arnošta Sparra († 1666) 17. 2. 1654 do hraběcího stavu a udělil mu právo razit vlastní mince.¹⁸ To nebylo dosud v numismatické literatuře známo. Hrabě Sparra výsadu podle všeho nevyužil, ale mohla by vysvětlit, proč si jeho syn Jan Arnošt Sparra († 28. 8. 1704) objednal u Gottfrieda Leygebeho (1630–1683) po otcově smrti v roce 1669 medaili (Miltner – Neumann 532).¹⁹

*Tento článek byl napsán za podpory ze státních prostředků prostřednictvím Grantové agentury České republiky (č. 404/03/0572) v rámci práce na katalogu českých barokních medailí. Doc. Vít Vlnas z Národní galerie upozornil mne laskavě na Spitzerův obraz a dr. Hedvika Kuchařová ze strahovské knihovny poskytla cenné konzultace.

•••••

Der Numismatiker Bohumír Daniel Wunschwitz (1678–1741)

Das von J. V. Spitzer gemaltes Porträt zeigt Bohumír Daniel Freiherr von Wunschwitz im Jahr 1740 als einen Adligen der Abstammung und des Geistes. Er steht in seiner Bibliothek, wo sich neben seiner berühmten genealogischen Sammlung auch Porträtmedaillen befinden. Die Sammlung beinhaltet „eine grosse Menge von alten römischen, böhmischen und modernen Münzen“. Im Jahr 1701 liess der Baron bei Antonius Travani in Rom seine eigene Medaille prägen, die an die Tatsache erinnerte, dass sein Vater im Jahr 1683 die Statue von Johann von Nepomuk auf der Prager Karlsbrücke errichten liess. Das auf dem Gemälde betonte Kreuz wurde von dem Prager Erzbischof nach Heiligsprechung von Johann von Nepomuk im Jahr 1729 für Verdienste um Propagierung des Heiligen der Familie vergeben. In der schon erwähnten genealogischen Sammlung befinden sich zwei weitere numismatische Belege: die Zeichnung des Talers von Jan von Pernštejn und die Abschrift des kaiserlichen Privilegiums vom 17. 2. 1654, das Georg Ernest Graf von Sparr bewilligte, seine eigenen Münzen zu prägen. Dieses Privileg wurde wahrscheinlich nicht ausgenutzt, aber es könnte erklären, warum der Sohn von Sparr die Medaille bestellt hat.

Übersetzt von B. Vančura

•••••

¹⁷ KUČAŘOVÁ, H.: *Knihovna*, s. 195–226.

¹⁸ Praha, Státní ústřední archiv, sbírka Wunschwitz, inv. č. 1117, kart. 34, fond Sparr.

¹⁹ O nevyužitých mincovních výsadách rakouské šlechty SCHULZ, Karl: *Münzrechtsverleihungen aus österreichischen Standsherren*, Numismatische Zeitschrift 96, 1982, s. 131–140.

• Medailér Josef Šejnost (1878–1941)

- e) *Poprsí Aloise Rašína* – bylo použito v kombinaci s portrétem jeho choti Karly Rašínové a již zmíněného chlapce se šavlí.
- f) *Poprsí T. G. Masaryka* – najdeme na medaili s Alegorií od F. Kupky, dále na medaili se státním znakem a o mnoho let později, v roce 1990, je na své pamětní medaili také použilo Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze.
- g) *Poprsí Antonína Švehly* – nachází se na medaili s chlapcem se šavlí a na medaili *Žně* (Kroměříž 1926).
- h) *Žně* (Kroměříž 1926) – realizováno s portréty Antonína Švehly a Karla Práška.

Některé politiky Šejnost portrétoval dvakrát (Beneš, TGM, Soukup, Švehla) a vždy se tak stalo s větším časovým odstupem, což je na medailích dobře patrné. Jedná se tedy o dva různé portréty, a proto nebyla tato díla do soupisu o kombinaci razidel zařazena.

• Antonín Švehla / poprsí zprava, žně / medaile, bronz, 60 mm / foto V. Dvořáková

Zlaté ražby

V posledním fundovaném soupisu Šejnostovy medailérské tvorby, který v roce 1977 vypracoval Ing. Eduard Polívka,² najdeme šest zlatých ražeb. K dnešnímu dni se jejich ověřený počet zvýšil na deset. Jedná se o následující ražby:³

Svatý Václav, 1929, medaile Au 70 mm, 170 g, ryzost 987 a také 750, punc.

+ *Obchodní a živnostenská komora v Plzni*, 1924, medaile Au 50 mm, 71,629 g, ryzost 580

Josef Jiří Švec, 1926, dvoudukátová medaile Au 21,5 mm, 8,08 g, ryzost 920, punc

Antonín Švehla, 1933, dukátová medaile Au 20 mm, 3,49 g, ryzost 987

+ *Antonín Švehla*, úmrtní, 1933, dukátová medaile Au 20 mm, 3,49 g, ryzost 987

První vzájemná pojišťovna v Praze, 1928, medaile Au 65 mm

První vzájemná pojišťovna v Praze, 1928, medaile Au 20 mm, (peníz)

+ *Toleranční patent*, 1931, medaile Au 40 mm, 52,058 g, ryzost 987

+ *Návrh 1. čs. dukátu*, 1923, Au 20 mm, 3,42 g, punc.

+ *Napodobenina denáru sv. Václava*, 1929, Au 22 mm, 3,52 g, nepunc.

Podle neověřené informace se v zahraničí objevila zlatá medaile glyptika a rytce skla, profesora Uměleckopřmyslové školy v Praze Josefa Drahoňovského (1877–1938).

Vzácné ražby z obecných kovů

Medailérská tvorba Josefa Šejnosta je ozdobou českého výtvarného umění. Proto jsou jeho práce, především portrétní medaile a plakety, stále více sběrateli vyhledávány. Některé z nich se na aukcích vyskytují častěji, jiné jen výjimečně, nebo vůbec ne. Jsou to především ty, které byly vydávány v malém počtu, z nichž většinu tvoří medaile lité. Na základě dlouhodobého sledování můžeme následující práce z obecných kovů označit za mimořádně vzácné:

Ars medicína, jednostr. litá bronz. plaketa 132 × 95 mm, (1907)

U rodného krbu, jednostr. litá bronz. plaketa 91 × 112 mm, 1908

•••••

² POLÍVKA, Eduard: *Josef Šejnost (1878–1941), soupis medailérských prací*, Informace ČNS 35-36, 1977, s. 4–10.

³ Doplněné ražby jsou označeny křížkem +.

• Josef Jiří Švec / dvoukátová medaile, zlato, 21,5 mm / foto V. Dvořáková

Raněný, jednostr. litá bronz. plaketa 123 × 74,5 mm, 1916

Československá obec sokolská, Vítězství na OH v Paříži, bronz. med. 90 mm, 1926

Návrh prvního českosl. dukátu, bronz 20 mm, Essai – raženo v mincovně v Paříži, 1923⁴

Oskar Federer, jednostr. litá železná plaketa – těžítka 75 × 132 mm, (Ročenka 1937)

Jan Hus, jednostr. litá bronz. plaketa 138 × 149 mm, 1915

Alois Rašín a Karla Rašínová, bronz. med. 60 mm, 1922

Lída Šebestová, jednostr. litý bronz. medailon 79 mm, 1913

Eugen Tauber, jednostr. bronz. plaketa 59,5 × 74 mm, 1921⁵

První vláda ČSR

Největšímu sběratelskému zájmu se bezesporu těší Šejnostovy medaile ministrů první vlády ČSR. Ta byla ustavena 14. listopadu 1918 a měla 17 členů včetně premiéra Karla Kramáře. Všechny tyto ministerské medaile jsou provedeny v bronzu a některé také ve stříbře. Spolu s medailí prezidenta T. G. Masaryka tvoří malý, ale krásný a námětově ucelený soubor,⁶ který obsahuje portrétní medaile následujících politiků:⁷

Karel Kramář (1860–1937), předseda vlády

Edvard Beneš (1884–1948), ministr zahraničních věcí

Gustav Habrman (1864–1932), ministr školství a národní osvěty

Mořic Hruban (1862–1945), ministr bez portfeje

Václav Klofáč (1868–1942), ministr národní obrany

Karel Prášek (1868–1932), ministr zemědělství

Alois Rašín (1867–1923), ministr financí

František Soukup (1871–1940), ministr spravedlnosti

•••••

⁴ Velmi vzácná ražba, jež byla 15. prosince 2001 v 25. aukci ČNS v Praze vydražena za 40 000 Kč.

⁵ Jedná se o jednu z nejvzácnějších portrétních ražeb, která podle mého zjištění ještě v aukcích ČNS dražena nebyla.

⁶ Celý soubor jsem popsal populární formou v Magazínu Dnes 46, 1998, s. 23, u příležitosti 120. výročí narození Josefa Šejnosta. Všechny medaile jsou v něm velmi dobře vyobrazeny.

⁷ Z bronzových ražeb jsou nejvzácnější medaile ministrů E. Beneše a M. R. Štefánika.

• Milan Rastislav Štefánik / medaile, bronz, 60 mm / foto V. Dvořáková

František Staněk (1867–1936), ministr veřejných prací

Adolf Stránský (1855–1931), ministr obchodu

Jiří Stříbrný (1880–1955), ministr pošt

Vavro Šrobár (1867–1950), ministr zdravotnictví a správy Slovenska

Milan Rastislav Štefánik (1880–1919), ministr vojenství

Antonín Švehla (1873–1933), ministr vnitra

Bohuslav Vrbenský (1882–1944), ministr zásobování

Lev Winter (1876–1935), ministr sociální péče

Isidor Zahradník (1864–1926), ministr železnic

Mimo medaile členů 1. vlády ČSR vytvořil Josef Šejnost ještě další medaile významných politiků, kteří se později stali ministry, poslanci nebo senátoři:

Bohumír Bradáč (1881–1935), poslanec, ministr zemědělství, ministr národní obrany, předseda poslanecké sněmovny

Karel Engliš (1888–1961), poslanec, ministr financí

Jan Malypetr (1873–1947), poslanec, ministr vnitra, předseda vlády, předseda sněmovny

Jan Syrový (1888–1970), ministr národní obrany, předseda vlády

Přemysl Šámal (1867–1941), poslanec, kancléř prezidenta republiky

František Tomášek (1871–1938), poslanec, senátor, předseda sněmovny

Odznaky

Nejméně probádanou částí Šejnostova díla jsou odznaky. Jsou na okraji zájmu sběratelů i odborníků. V určité době posloužily svému účelu a dnes mají význam především dokumentační. Pokud chceme posoudit celou výtvarnou činnost Josefa Šejnosta, musíme je do soupisu zařadit. Seznam mně doposud známých položek:⁸

Praha, ČOS, VIII. všesokolský slet, 1926, pětiúhel. br. odznak plný 30 × 26 mm, sign., spona

•••••

⁸ Pokud není u některého odznaku údaj ověřený, není v soupisu uveden.

• Lída Šebestová / jednostranná medaile,
bronz, 79 mm / foto V. Dvořáková

• Eugen Tauber / jednostranná plaketa,
bronz, 59,5 x 74 mm / foto V. Dvořáková

Praha, ČOS, VIII. všesokolský slet, 1926, pětiúhel. br. odznak plný 30 x 26 mm, sign., bez spony, hladký

Horní Cerekev, ČOS, Okrskový slet, 1926, br. odznak plech. 21 x 31 mm, sign., jehla

Horní Cerekev, ČOS, Okrskový slet, 1926, br. odznak plný 21 x 31 mm, sign., bez jehly, hladký

Josef Dobrovský, 100. výročí úmrtí, 1929, br. odznak plech. průměr 27 mm, sign., jehla

Karel Mlejnek, Odhalení pamětní desky v Bezděčíně, 1932, br. odznak plechový 18 x 36 mm, nesign., jehla

Pelhřimov, 60. výročí obnovení činnosti gymnázia, 1931, odznak plechový 26 x 22 mm, jehla

Alois Rašín, Památce A.R., b.l., br. odznak plechový, průměr 25 mm, nesign., jehla

Bedřich Smetana a Antonín Dvořák, Festival pěvecké obce čs. v Praze, 1934, br. odznak plechový, průměr 30 mm, sign., spona

Bedřich Smetana a Antonín Dvořák, Festival pěvecké obce čs. v Praze, 1934, plechový odznak z bílého kovu, průměr 30 mm, sign., spona

Bedřich Smetana a Antonín Dvořák, Festival pěvecké obce čs. v Praze, 1934, br. odznak plný, průměr 30 mm, sign., spona

Toleranční patent, 150. výročí, 1931, br. odznak plechový, průměr 27 mm, nesign., jehla

Praha, 50. výročí Vyšší dívčí školy, 1913, br. odznak, průměr 30 mm

Sv. Václav, K mileniu 1929, Praha, stř. odznak plechový 24 x 30 mm, punc., sign., jehla

Sv. Václav, K mileniu 1929, Praha, stř. odznak plechový 20 x 26 mm, sign., jehla

Sv. Václav, K mileniu 1929, Praha, stř. odznak plechový 16 x 20 mm, sign., jehla

Sv. Václav, K mileniu 1929, Praha, stř. odznak plný 24 x 30 mm, sign., jehla

Sv. Václav, K mileniu 1929, Praha, br. odznak plný 24 x 30 mm, sign., jehla

Zajímavé návrhy, náměty a texty

Na rubu portrétní medaile ministra školství a národní osvěty Gustava Habrmana Mistr umístil výjev ze školní výuky, kde učitel zkouší malou žačku. Obecně se ví, že tímto pedagogem byl

• Josef Dobrovský, 100. výročí úmrtí, 1929 / odznak, bronz, 27 mm / foto V. Dvořáková

významný numismatik a Šejnostův přítel, učitel Vladimír Přibík. Méně je už známo, že chlapec se šavlí na reversu šesti medailí Národního výboru – mužů 28. října 1918, byl mistrův syn, restaurátor a medailér Zdeněk Šejnost (1921–2002). Na reversu medaile Tomáše Bati najdeme heslo *Bud' práci čest*, jež plně vystihuje Batův vztah k lidské práci, které si sám tolik vážil. Většina z nás se s tímto heslem setkala v pozdější době, kdy už bylo značně zpolitizováno. Dalším zajímavým textem je citát umístěný na rubu medaile *Převrat, 28. říjen 1918*, která je však více známá pod názvem *Proč bychom se netěšili*. Slova tohoto citátu *Vláda věcí tvých zase se k tobě vrátila, ó, lide český* zaznívala vždy ve složitých dobách našeho národa. Na rubní straně medaile prezidenta dr. Emila Háchy, která byla v roce 1941 ražena v náhradním kovu (zinku), autor vyjádřil těžké dny českého národa tím, že ohrožený státní symbol, českého lva, umístil do menší prohlubně, pod úroveň základní plochy medaile. Lev je nepohyblivý a působí dojmem vězně.⁹

V roce 1919 byla Bankovním úřadem ministerstva financí vypsána soutěž na mince nově zaváděné měny Československa, jíž se Josef Šejnost také zúčastnil (viz. obr.).

Závěrem bych chtěl požádat členy ČNS a ostatní čtenáře Num. listů o laskavé zaslání informací o nově objevených poznacích ze Šejnostova díla, které bych rád uplatnil při další publikační činnosti.

•••••

Josef Šejnost – tschechischer Bildhauer und Medailleur

Im Jahr 2003 sind 125 Jahre seit der Geburt des hervorragenden tschechischen Künstlers Josef Šejnost vergangen, der unter den Sammlern sehr beliebt ist. Sein Medaillenschaffen, mit dem er im Jahr 1908 begonnen hat, ist beachtenswert nicht nur in der Qualität, sondern auch in dem ganz ungewöhnlichen Umfang.

Über Josef Šejnost wurde schon eine ganze Reihe von Studien geschrieben, und aus diesem Grund hat sich der Autor des Beitrags auf die weniger bekannten Werke konzentriert. Er informiert über die Erkenntnisse, die aus seinen Erfahrungen als Sammler hervorgegangen sind: Kombination der Prägestanzen, die bisher unbekanntes Abzeichen und die neu entdeckten Goldprägungen. Er macht auch auf die Seltenheit und Merkwürdigkeit der in dem Beitrag veröffentlichten Arbeiten von Josef Šejnost aufmerksam.

Übersetzt von B. Vančura

•••••

⁹ V tomto příspěvku bylo zčásti využito rukopisných poznámek Mistra Šejnosta. Za jejich zpřístupnění děkuji paní Marcelce Šejnostové.

Varianty českých dvacetihaléřů a desetihaléřů

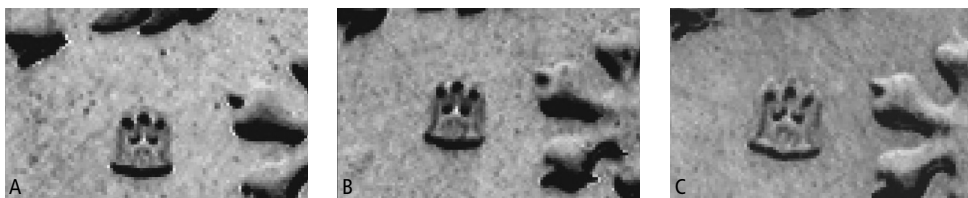
Jaroslav Machálek

Dne 31. října 2003 skončila platnost 10 a 20haléřových mincí České republiky, a tak by bylo dobré podívat se na tyto dva nominály z pohledu sběratele. Pohledů může být pochopitelně několik, zaměříme se však na podobu lvích hlav a velikost mincovních značek, které se u obou nominálů v průběhu let několikrát změnilo. U dvacetihaléřů nalézáme přitom i dvě dosud nepublikované varianty. První variantu zjišťujeme u hamburské ražby z roku 1993 a druhou u jablonecké z roku 1997.

V čem spočívá jejich odlišnost? U „hamburských“ dvacetníků došlo během výroby k postupnému zvětšení mincovní značky, a to celkem třikrát; z toho dvakrát v prvním roce ražby, 1993.

V Jablonci bylo zase v roce 1997 použito tři typů lvích hlav lišících se pokaždé jiným zobrazením jazyka. Postupně si jednotlivé varianty přiblížme.

20haléř 1993, 1994, 1995 Hamburk

• Obr. 1 nejmenší typ A 1993, střední typ B 1993, největší typ C 1994, 1995

Zvětšený obrázek všech dvacetníků z hamburské produkce ukazuje, že při jejich výrobě bylo použito skutečně několika předloh, které obsahovaly velikostně odlišné mincovní značky. Poslední ročníky (1994, 1995) asi více variant neměly. U ročníku 1994 zřejmě nemůžeme tento názor považovat za definitivní. V tomto roce tam sice bylo raženo přes 9 milionů kusů, ale v současném oběhivu převládají již mince jablonecké (raženo přes 81 milionů exemplářů) a nalézané hamburské ražby jsou oběhem opotřebovány, a proto špatně čitelné. U dvacetníků ročníku 1995 chybí také pro stanovení variant dostatek srovnávacího materiálu – raženo pouze 450 000 mincí. Zde však již lze spekulovat. Z jednoho páru razidel můžeme dnes z hliníku vyrazit minimálně dvojnásobný počet dvacetníků. Proto celý ročník 1995 mohl být vyražen jedním párem razidel.

Porovnáme-li tedy navzájem při značném zvětšení všechny čtyři hamburské dvacetihaléře (lišící se na první pohled pouze letopočtem), nemůžeme přehlédnout velikostní rozdíly jejich mincovních značek. Zjistíme, že již v roce 1993 se objevily na dvacetihaléřích mincovní značky dvou velikostí (nová varianta mince), zatímco z roku 1994 je doposud známa pouze jedna značka, větší než předchozí dvě z roku 1993. Konečně na mincích z roku 1995 byla použita mincovní značka shodná s tou, která je v ražbách z roku 1994. Na zvětšeninách mincí zjistíme ještě použití drobnější kresby devítek (menší ovály) v letopočtech z roku 1994 a 1995. Kromě toho zaznamenáme (viz obr. 2), že hamburská mincovna při své ražbě použila minimálně dvě odlišné redukce, na nichž je rozdílně vytvarován jazyk lva. Porovnáme-li obr. 2 s obr. 3 je patrné, že se

• Obr. 2 lící strana všech čtyř typů dvacetihaléřů: 1993 A, 1993 B, 1994, 1995

jedná o použití typu hlavy lva A a B, které jsou v dalším textu prezentovány a podrobněji popsány. Abecední označení těchto variant podle kresby lví hlavy není náhodné a je seřazeno tak, jak bylo postupně během předcházejících let na mincích tohoto nominálu použito.¹

20haléř 1997, Jablonec

Další varianty, které nebyly dosud publikovány, nacházíme u dvacetihaléře z roku 1997, vyrobeného v Jablonci nad Nisou. Jsou to tři odlišné typy, spočívající jak v délce, tak i ve tvaru jazyka lva (obr. 3). Tyto rozdíly lze rozpoznat již při pouhém zvětšení lupou. Jejich poměr v oběhu jsem nezjišťoval, pro doplnění uvádím, že v roce 1997 bylo v Jablonci nad Nisou raženo celkem 51 013 000 kusů dvacetihaléřů. Tento velký náklad mincí se musel pochopitelně odrazit i ve zvýšeném počtu použitých razidel a snad i předloh při jejich výrobě. Do ročníkové sady byla dána (podle typu lví hlavy) varianta A. Podrobnějším studiem dvacetihaléřů, vydaných od roku 1993 i v Hamburku i v Jablonci nad Nisou, je možno zjistit, že varianty A i B jsou hojně zastoupeny u všech dvacetníkových ražeb z let 1993 až 1997 (tedy i ze SRN). Varianta C byla zatím zjištěna pouze na ražbách roku 1997 z Jablonce. U ní se nabízí vysvětlení, že při použití slabšího střížku nebo špatně seřízeným razicím strojem došlo při výrobě k částečné „nedoražbě“ některé z předchozích variant. Mince s tímto typem hlavy lva však žádné jiné odlišné prvky „mělké“ ražby v obraze nevykazují a je plně shodná i co do síly střížku s ostatními ražbami nesoucími typ hlavy A i B. Naše zjištění nelze zatím ani potvrdit ani vyvrátit, a tak se nabízí jiná domněnka, že jde o novou redukci, která měla posloužit (řekněme z nouze) pouze do náběhu nových redukcí, které byly vyrobeny v roce 1997 a schváleny pro oběžné mince roku

•••••

¹ MORAVEC, Jaroslav: *České mince 1993–2001 a medaile České mincovny 1993–2001*, Brno 2001.

1998. V prvních dvou letech byla totiž pro jablonecké ražby dvacetníků dodávána razidla i z Německa. Dvacetníky byly tedy raženy ve dvou mincovnách, ze stejných razidel, ale s jinou mincovní značkou (srov. tab. A). Z pohledu sběratele bylo dodnes zjištěno 20 různých podob mincí tohoto nominálu, lišících se navzájem leskem a matem, velikostí a umístěním mincovních značek, použitím odlišných typů číslic v letopočtu, chybnou ražbou, celkovým vzhledem při nasazení nových razidel v roce 1998 a v neposlední řadě pouze rokem ražby. Už v prvních pěti letech ražby dvacetihaléřů je známo 14 různých podob této mince (viz tab. B). Čtyři pocházejí z hamburské produkce, zbytek z Jablonce nad Nisou. V roce 1998 byla použita při výrobě oběžných mincí nová razidla a dvacetihaléře mají čtvrtý a definitivně poslední typ vzhledu lví hlavy. Kromě odlišného jazyka, který prochází celou tlamou až do chrátanu, jsou tu poprvé výrazněji vyznačeny tesáky a pysky (typ D). Typem D v roce 1998 a v následujících letech končí varianty dvacetníků (v ročníkové sadě a oběhu je vždy stejný typ).

Vzhledem k tomu, že letos končí platnost nejnižších mincovních nominálů, dalo se předpokládat, že ČNB nechá vyrobít 10 a 20haléře ještě do ročníkové sady 2003 a tím definitivně uzavře historii těchto drobných mincí u nás. Bankovní rada ČNB však na svém zasedání 20. února 2003 posunula termín jejich platnosti do konce října 2003 (původně bylo stanoveno datum ukončení platnosti již na 31. 5. 2003) „a tím dala větší časový prostor těm subjektům, které potřebovaly delší dobu na realizaci opatření spojených se změnou ve struktuře nominálních hodnot jako např. instituce působící v oblasti regulovaných cen, podnikatelé ale i maloobchod“. Toto prodloužení platnosti nebylo náhodné. Do problémů by se opravdu dostalo mnoho institucí včetně např. České pošty. Vzpomeňme jen na poštovní známky, které patří k nepřímým platebním prostředkům, jsou vyráběny v milionových nákladech a jejich spotřeba na trhu není krátkodobou záležitostí. Pro sběratele našich mincí ovšem svítila naděje, že se v letošním roce tyto drobné mince neobjeví pouze v ročníkové sadě, jak se dalo původně předpokládat, ale také v oběhu. Uprostřed dubna byly opravdu zachyceny první desetihaléře s datem 2003. V jak velkém množství to bude, ukáže nakonec čas. Nové ražby se při porovnání s ročníkovou sadou v ničem neliší a tak jde možná pouze o malý počet kusů navíc, vyrobených při ražbě do sad, který byl dán do oběhu, ale to je pouze moje domněnka. Dvacetihaléře s datem 2003 jsem osobně v oběhu v době psaní tohoto příspěvku nespatriil.

Variety lvích hlav s odlišným tvarem jazyka na 20haléřích z roku 1997

• Obr. 3 tři varianty hlavy lva

Obr. 3 představuje tři varianty hlavy lva, které byly použity v roce 1997, ale zároveň také v celém období od roku 1993 do roku 1997 v mincovnách Jablonce a Hamburk.

Obr. 4 dokumentuje poslední typ hlavy lva (pracovně nazvaný typ D) poprvé použitý v roce 1998 a používaný v následujících letech až do roku 2003 mincovnou v Jablonci.

• Obr. 4. Poslední typ hlavy lva

Tab. 1. Varianty lvích hlav na 20haléřích v letech 1993–2003

Typ „jazyka“	Redukce použita v letech
A	1993 HM, 1993 BJ, 1994 BJ, 1995 BJ, 1995 HM, 1996 BJ, 1997 BJ
B	1994 BJ, 1994 HM, 1997 BJ
C	1997 BJ
D	1998 BJ, 1999 BJ, 2000 BJ, 2001 BJ, 2002 BJ, 2003 BJ

HM – Hamburk;
BJ – Jablonec

Stručný popis variant (20haléř 1997 BJ)

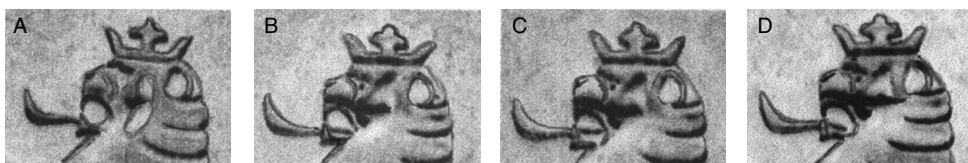
- A. Jazyk lva je silnější, zasahuje do vnitřku tlamy a postupně prochází v podobě úzké linky až do chřtánu, špička jazyka se točí zpět k hlavě lva (ročnicková sada a oběh).
- B. Jazyk lva je užší, kořen jazyka začíná na úrovni předních tesáků (u některých mincí je opět náznak jemné linky sahající do chřtánu), špička jazyka se točí zpět k hlavě lva (oběh).
- C. Jazyk lva začíná cca 0,3 mm před tlamou lva (oběh).
- D. Jazyk je silnější, okraj je vyvýšený, celý jazyk sahá až do chřtánu lva. Tlama je osazena velkými tesáky a pysky. Celkový obraz je propracovanější a plastičtější než u variant A až C (nová redukce použitá v roce 1998).

Tab. 2. Všechny známé varianty 20haléře z let 1993 a 2003

Číslo	rok	varianta	stručný popis rozdílů jednotlivých ražeb	poznámky
1.	1993	A/- HM	malá mincovní značka	sada + oběh
2.		B/- HM	větší mincovní značka	oběh
3.		C/- BJ	normální ražba	sada + oběh
4.		D/- BJ	líc – rub otočen o 180° (chybná ražba)	oběh
5.	1994	A/e BJ	matná ražba (malý letopočet) -R- 2500 ks	sada A1
6.		B/f BJ	lesklá ražba (malý letopočet)	sada A2 + oběh
7.		C/g BJ	lesklá ražba (velký letopočet)	oběh
8.		D/- HM		sada B + oběh
9.	1995	A/- BJ		sada + oběh
10.		B/- HM	-R- (450 tis. ks – náhrada za zmetky)	oběh
11.	1996	BJ		sada + oběh
12.	1997	A/- BJ	jazyk lva začíná v tlamě (linkou začíná již ve chřtánu)	sada + oběh
13.		B/- BJ	jazyk lva začíná na kraji tlamy lva	oběh
14.		C/- BJ	jazyk lva začíná cca 0,3 mm před tlamou	oběh
15.	1998	BJ	nový vzor – úprava rubu mince	sada + oběh
16.	1999	BJ		sada + oběh
17.	2000	BJ		sada + oběh
18.	2001	BJ		sada + oběh
19.	2002	BJ		sada
20.	2003	BJ		sada

10halář vzor 1993

Stejně jako u dvacetihalářů i u tohoto nominálu lze doložit po zvětšení obrazu mince několik odlišných tvarů hlavy lva (obr. 5). Ani zde to ovšem není jediný prvek, který se během let změnil. Varianty tvořil odlišný letopočet, spojený případně s odlišnou mincovní značkou (domácí a zahraniční úpravy redukcí), ražby provedené v jednom roce dvěma mincovnami, ale i chybné ražby nebo provedení mince v matu a lesku. Důvod, proč u obou mincí publikuji právě vzhled hlavy lva, je prostý. Jednak chci upozornit na změny, ke kterým docházelo v průběhu let a které v konečné fázi vedly k odlišnému lícímu obrazu mince, jednak chci upozornit na to, že u některých ročníků, zvláště u vydaných ve vysokých nákladech, mohlo být použito při výrobě lícních raznic více redukcí a ty mohly obsahovat odlišné typy tvaru hlavy podobně jako 20haláře z roku 1997. Je to podle mého názoru asi jedna z posledních možností, kde ještě lze hledat varianty, pokud ovšem další rozdíl nezjistíme u zahraničních mincovních značek (viz 20halář 1993 z mincovny v Hamburku). Ostatně tyto dvě možnosti výskytu nových variant se týkají i všech dalších nominálů českých oběžných mincí.

• Obr. 5 vyobrazení čtyř typů lvích hlav s odlišným tvarem jazyka na 10halářích z let 1993–2003

V následujících tabulkách shrnuji své dosavadní poznatky o variantách 10halářů:

Popis variant hlavy lva na 10halářích z let 1993–2003

- A. Jazyk lva je kratší a slabší, zasahuje k předním tesákům, obraz hlavy nevýrazný
- B. Jazyk lva je delší a prochází v přímce těsně nad spodní čelistí až do chrčtánu, obraz hlavy více plastický (redukce z roku 1997)
- C. dtto, ale mezi jazykem a spodní čelistí je větší mezera
- D. dtto, ale jazyk se za předními tesáky stáčí dolů a po spodní čelisti padá do chrčtánu

Tab. 3 varianty lvích hlav na 10halářích v letech 1993–2003

Typ „jazyka“	Redukce použita v letech
A	1993 HM, 1993 BJ, 1994 BJ, 1995 BJ, 1996 BJ, 1997 BJ
B	1998 BJ, 1999 BJ, 2000 BJ, 2003 BJ
C	2001 BJ
D	2002 BJ

HM – Hamburk;
BJ – Jablonec

Na závěr si neodpustím drobnou poznámku. Hodila by se spíše jako námět do diskuse o variantách současných českých mincí. Názory na tuto mnou sledovanou problematiku mohou být samozřejmě rozdílné a předpokládám, že i negativní.

Vzpomínám si např., jak jsem chtěl v roce 1996 vyměnit jednomu z pardubických obchodníků matnou ročníkovou sadu 1994 za lesklou. Obořil se na mě s dovětkem, že jsem mince úmyslně odřel a chci ho podvést. Sadu jsem si tedy ponechal a obrátil se přímo na pracovníky mincovny v Jablonci o vysvětlení matných ražeb. Sada již tehdy slavila bezmála tříleté „jubileum“

Tab. 4. Varianty českých oběžných mincí z let 1993–2003, aktualizace k 30. 5. 2003

nominál	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
10 hal	HM A HM B	BJ A/c BJ B/d BJ C/e	BJ	BJ ^{JP} A BJ B	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ ?
20 hal	HMmz A HMvz B BJ C BJ ^{ch} D	BJ A/e BJ B/f BJ C/g HM D	BJ A HM B	BJ	BJ A ^{2a)} BJ B ^{2b)} BJ C ^{2c)}	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ
50 hal	HM A BJ ¹⁾ B	BJ A/k BJ B/l BJ C/m BJ D/n	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	*BJ
1 Kč	RCM	BJ	BJ A/c BJ B/d	BJ A/e BJ B/f	BJ	BJ	BJ	BJ A/k BJ B/l BJ C/m	BJ A BJ B	BJ A BJ B	*BJ
2 Kč	RCM	BJ A RCM B	BJ A/c BJ B/d	BJ	BJ	BJ A/e BJ B/f BJ C/g BJ D/h	BJ	BJ	BJ A BJ B BJ C	BJ A BJ B	*BJ
5 Kč	RCM	BJ A RCM B	BJ A/c BJ B/d	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	*BJ
10 Kč	HM A/a ^{vo} HM B/b	BJ A/f BJ B/g	BJ ⁹³ A BJ ⁹⁵ B	BJ* A/n BJ* B/o	BJ	BJ	BJ	BJ ⁹⁵ A BJ ⁰⁰ B	BJ	BJ	*BJ
20 Kč	HM	HM	BJ	BJ	BJ A/f BJ B/g	BJ	BJ	BJ ⁹³ A BJ ⁰⁰ B	BJ	BJ	*BJ
50 Kč	HM	HM	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	BJ	*BJ
v roce	15 ks	20 ks	14 ks	12 ks	12 ks	12 ks	9 ks	13 ks	12 ks	11 ks	9 ks
CELKEM	15	35	49	61	73	85	94	107	119	130	139

BJ pouze mince dané do ročníkové sady (u některých možný i malý výskyt v oběhu)

BJ sada i oběh – mince dané do ročníkové sady a ve velkém počtu i do oběhu

BJ pouze oběh – varianty zjištěné pouze v oběhu

BJ mincovna Jablonec nad Nisou

HM mincovna Hamburk

RCM mincovna Winnipeg

BJ⁰⁰ miléniová ražba

mz menší mincovní značka mincovna Hamburk (dosud nepublikováno)

vz větší mincovní značka mincovna Hamburk (dosud nepublikováno)

vo vzorový odrazek daný do oběhu

A/c vlastní značení – A/c – značení J. Moravec (bez lomítka Moravec nepublikuje nebo značí jinak [jako např. u miléniové ražby])

BJ^{JP} bez signatury JP (Jiří Prádrler) (pouze ročníková sada 1996)

*n vroubkování hrany zhotoveno mechanicky cca 2/5 nákladu (náklad pro oběh)

*o vroubkování hrany zhotoveno elektroerozivně cca 3/5 nákladu (náklad pro oběh)

1) (celkový náklad 30,474 mil. ks) z toho materiálová zkouška AIMg 97:3 – 56 000 ks (bez spec. zařízení na zkoušku materiálu, zkušební kusy nezjistitelné)

2a), 2b), 2c) mince vykazují 3 × odlišný tvar jazyka u lva (dosud nepublikováno)

93 vzor 1993

95 vzor 1995

*BJ pouze poznatky z ročníkové sady 2003 (poznatky o mincích k datu 30. 5. 2003)

BJ^{ch} chyborážba líc-rub otočen o 180°

a sběratelská veřejnost se k ní stavěla rozličně, ne-li odmítavě, neboť netušila, proč a za jakých okolností se do ní dostaly nejnižší nominály v matu, když v naprosto stejné sadě byly v lesku. Dnes je tato sada v provedení tří nejnižších nominálů v matu vyhledávaným předmětem sběra-

Tab. 5. Ražené ročníky a známé varianty 10haléře vzor 1993

Číslo	rok	varianta	stručný popis rozdílů jednotlivých ražeb	poznámky
1.	1993	A/- HM	mincovna Hamburk	sada + oběh
2.		B/- BJ	mincovna Jablonec	sada + oběh
3.	1994	A/c BJ	matná ražba, číslice 1 bez bičíku, číslice 4 užší R 2 500 ks	sada A1
4.		B/d BJ	lesklá ražba dtto	sada A2 + oběh
5.		C/e BJ	lesklá ražba, číslice letopočtu větší, číslice 1 s bičíkem, číslice 4 širší	oběh
6.	1995	BJ		sada + oběh
7.	1996	A/- BJ	bez signatury autora JP	sada
8.		B/- BJ	normální ražba se signaturou	oběh
9.	1997	BJ		sada + oběh
10.	1998	BJ		sada + oběh
11.	1999	BJ		sada + oběh
12.	2000	BJ		sada + oběh
13.	2001	BJ		sada + oběh
14.	2002	BJ		sada + oběh
15.	2003	BJ		sada + oběh

telského zájmu na každé aukci. Nominály 10, 20 a 50haléřů v provedení „mat“ byly přijaty a staly se variantou mimo jiné po té, když je do své publikace zařadil J. Moravec.²

Cílem mého příspěvku o dvou nejnižších nominálech českých mincí je podobně jako v roce 1996³ informovat naši sběratelskou veřejnost o zaznamenaných variantách, a tak přiblížit současné moderní mince z trochu jiné strany než bývá zvykem. Podobné typologické rozbory známe spíše z období grošů nebo tolarů, ale proč je nevyužít také u moderních mincí, které se těší pozornosti značného počtu sběratelů?

Mrzí mě, že autoři numismatických publikací nová zjištění o variantách současných mincí často ignorují a exemplář, který vykazuje nějakou odlišnost, řadí mezi výrobní zmetky jako např. 20haléř z roku 1993 (rub a líc 180°) nebo jako zkušební ražby dané omylem do oběhu.

Za několik let se na našem peněžním trhu objeví Euro. Máme tedy ještě čas, abychom řádně zmapovali naši současnou měnu, pokud máme k dispozici miliony jejich ražeb. Nebyla by to ostuda, kdybychom tak neučinili?

•••••

Varianten der tschechischen Zwanzigheller- und Zehnhellermünzen

Die Gültigkeit der niedrigsten Nominalwerte in der Währung der Tschechischen Republik – der Zwanzigheller- und Zehnhellermünzen – endete am 31. Oktober 2003. Der Autor veröffentlicht die bisher bekannten Varianten dieser Münzen aus den Jahren 1993–2003, zusammen mit Übersichtstabellen.

Diese Übersicht, die sicher alle Interessenten um diese Münzen begrüßen werden, wird um die Bestimmung von weiteren Varianten der Zwanzighellermünzen aus den Jahren 1993 und 1997 ergänzt. Die erste Prägung aus dem Jahr 1993 stammt aus der Münzstätte in Hamburg, wo der Autor zwei in der Größe verschiedene Münzzeichen gefunden hat. Die zweite Prägung aus dem Jahr 1997 stammt aus der Münzstätte der Stadt Jablonec nad Nisou. Auf dieser Prägung wurden drei verschiedene Löwenköpfe mit unterschiedlichen Formen der Zungen gefunden.

Am Schluss äussert sich der Autor kritisch zu der ungenügenden Aufmerksamkeit, die in der Fachliteratur der Problematik der heutigen tschechischen Umlaufmünzen und den aus der Sicht der Sammeltätigkeit interessanten Varianten dieser Münzen gewidmet wird.

Übersetzt von B. Vančura

•••••

² V tabulce B a D značení variant podle J. Moravce – velké písmeno lomeno malým (A/e). Tam, kde není malé písmeno, J. Moravec variantu neuvádí (A/-).

³ MACHÁLEK, Jaroslav: *K pamětní ročníkové sadě ČR 1994*, Num. listy 51, 1996, s. 191.

■ nové medaile

Medaile k 85. narozeninám
Václava J. Klímy / Zdeněk
Kolářský

•••••
vyobrazení na 2. straně obálky

Líc: Uprostřed v perlovci portrét Václava J. Klímy zleva. Na levé straně ve výšce očí chrám sv. Bartoloměje v Plzni, nad ním denár Boleslava I., nalezený ve Starém Plzenci, pod chrámem znak Klímů – Batista (hlava Jana Křtitele na talíři, kolem čtyři hvězdy). Opis: • VÁCLAV • J • KLÍMA • NUMISMATIK • 19 • 3 • 1918 85 LET. Vpravo u portrétu signatura autora ZK, dole značka výrobce a puncovní značky u zlatých a stříbrných medailí.

Rub: Uprostřed v kruhu z perliček veduta Chebu ze 17. století. Nahoře znak města Chebu, po stranách znaku chebské mince, vlevo ražba z let 1220–1300 (Hásková 43), vpravo brakteátový fenik s orlicí. Při okraji dvojitý opis, vnější: ČESKÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST, vnitřní: POBOČKA V CHEBU. Nahoře rozdělený letopočet 20–03, dole pod vedutou drobně KOLÁŘSKÝ.

Autorem medaile je sochař Zdeněk Kolářský, razila ji mincovna v Kremnici v roce 2003.

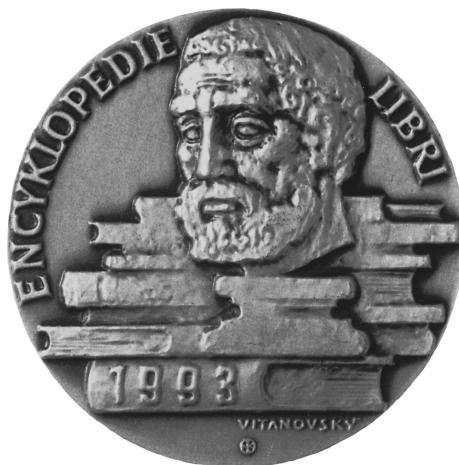
Stříbro 0,987; 42 mm; 30,7 g; 55 kusů
Tombak, patinováno na starobronz, 42 mm; 22,5 g; 90 kusů. Zlato 0,585; 21 mm; 6,05 g; 17 kusů.

P. Matala

Medaile k 10. výročí založení nakladatelství LIBRI
(M. Vitanovský)

•••••

V roce 1993 bylo založeno knižní nakladatelství LIBRI, které si za logo zvolilo váhy, protože jejich latinský výraz *libri* znamená i knihy a zároveň váhy symbolizují vyváženost knih poučných pro odborníky, ale při-

stupných i laikovi. Knižní produkce se věnuje jak mapování České republiky, tak i světa. Toto nakladatelství, které vydává výhradně původní domácí autory, se od samotného počátku specializuje na encyklopedickou a naučnou literaturu takřka všech vědních oborů. Encyklopedicky zaměřené publikace (za 10 let jich vyšlo na 250) pro nakladatelství LIBRI vypracovala dlouhá řada ve svých oborech známých a renomovaných autorů. K 10. výročí svého založení dalo nakladatelství razit pamětní medaili.

Líc: Hromádka na sebe položených knih, na spodní knize s letopočtem 1993 na hřbe-

roky 1973–1996 pracoval jako soudní znalec v oboru numismatiky a byl také předsedou příslušné odborné komise chebského muzea. V roce 1993 byl jmenován čestným členem ČNS a v roce 1995 při odchodu z funkce předsedy chebské pobočky i jejím čestným předsedou. Nelze také nezpomenout členství Václava J. Klímy v Královské Nizozemské numismatické společnosti.

Počínaje rokem 1949 publikuje Václav J. Klíma v Num. listech, zejména články z denárového mincovnictví. Známa je jeho polemika s G. Skalským. V roce 1974 jubilant inicioval vydávání chebských numismatických Ročenek, vycházejících dodnes. Na jejich obsahu se podílí i autorsky. V roce 1989 se významně spolupodílel na publikaci *Sedmdesát let České numismatické společnosti*, i když původně na této publikaci nechtěl pracovat – medaile nejsou jeho sběratelským oborem. Přesto se nakonec uvolil ke spolupráci a jeho vysoké odborné a organizační schopnosti přinesly ovoce v podobě vynikající, nepřekonané publikace pro sběratele medailí. Významný je také jeho podíl při vydávání medailí chebské pobočky ČNS. Pan Václav J. Klíma získal pro naši pobočku

- Na slavnostní schůzi chebské pobočky ČNS vzpomínal Václav J. Klíma na své začátky v numismatice / foto V. Böhm

jednak vydavatele drobné plastiky z Chebska, jednak mimořádného tvůrce medailí akad. sochaře Zdeňka Kolářského.

Velmi významným počinem jubilanta v 80. letech 20. století byly, mimo jiné aktivity, soupis a inventarizace sbírky mincí a medailí na zámku Kynžvart. Vzpomínám si, že jsme měli možnost několikrát se se-

- Na slavnostní schůzi se setkal V. J. Klíma se sochařem Z. Kolářským – tvůrcem medaile k jeho životnímu jubileu / foto V. Böhm

známit, jak pokračují jeho práce na soupisu, s jakými těžkostmi se setkává, že už zná pomalu každý kámen, když šlapal pěšky z nádraží v Kynžvartu do zámku. Ale když jsme potom měli možnost seznámit se s některými vzácnostmi této sbírky na fotografiích, s odborným výkladem pana V. Klímy, bylo vidět, s jakým zaujetím a láskou tuto záslužnou činnost vykonává.

Václav J. Klíma je také vynikající vypravěč. Vysokou úroveň mají všechny jeho přednášky, z nichž připomeňme např. seriál z denároveho období. Měli jsme rovněž možnost vyslechnout si jeho vzpomínky na numismatiku – stojí opravdu za to! Kdo z nás mladších se mohl setkat s takovými legendami numismatiky jako např. Karlem Chaurou, Antonínem Prokopem a jinými osobnostmi. V roce 1998 vydal vlastním nákladem ing. V. Klíma zmíněné *Vzpomínky na numismatiku*, jako drobnou publikaci k osmdesátým narozeninám svého otce. Knížka v počtu 150 kusů byla určena pro rodinu, přátele a úzký okruh sběratelů. Část vzpomínek J. V. Klímy zazněla při příležitosti jeho životního jubilea v přednáškovém cyklu Národního muzea

v Praze a také v Chebu. Je škoda, že se s obsahem vzpomínkové knihy V. Klímy nemůže seznámit větší část sběratelské veřejnosti.

V předvečer 85. narozenin Václava J. Klímy, v úterý 18. března 2003, uspořádala chebská pobočka ČNS slavnostní schůzi, kde bylo jubilentovi, jejímu čestnému předsedovi, poděkováno za jeho celoživotní záslužnou činnost na poli numismatiky. Těto slavnosti se účastnili členové pobočky, rodina oslavence a autor naší poslední medaile, akad. sochař Zdeněk Kolářský. Za pražskou pobočku a ústředí ČNS promluvil MUDr. Z. Petrář, který byl v té době v Karlových Varech na léčení.

Připravili jsme v tajnosti medaili s portrétem našeho jubilanta. (viz popis medaile na str. 181 tohoto čísla Num. listů; autor Z. Kolářský). Po nezbytných proslovech, připitcích, kyticích a dalších blahopřejných projevech dostal pan V. J. Klíma pamětní list chebské pobočky a všechny typy pobočkou dosud vydaných medailí. Mohu prozradit, že pan V. J. Klíma byl velmi překvapen a dojat. Na konec pohovořil o svých začátcích v Plzni a o vzniku chebské pobočky ČNS.

• Na slavnostní schůzi pobočky ČNS v Chebu pogratuloval jubilentovi za ústředí ČNS MUDr. Z. Petrář

ných děl, tak rozsahem hesla, bez ohledu k jejich badatelskému přínosu a významu pro obor. Podivný je pak výběr zahraničních numismatiků, zasahujících do české problematiky, kde např. chybí taková kapacita jako prof. R. Kiersnowski nebo H. Krusy. Co překvapí u Z. Petráně, autora tak kritického ke všem dosavadním výsledkům generačního numismatického bádání, je ovšem značné množství chyb a nejrůznějších nepřesností, které v jeho textech nacházíme a nemůžeme je označit za pouhá tisková nedopatření.

Jsou to chyby triviální (např. numismatické označení pro stříbrnou minci, slitinu mincovního kovu, je AR nikoliv AG! – s. 25; zelená skalice je síran železnatý nikoliv mědnatý, s. 25, heslo Afinace; Polyxena z Pernštejna (známější jako z Lobkovic) byla ženou Viléma z Rožmberka, nikoliv jeho dcerou, s. 130), ale i zásadní, faktografické, z nichž jen namátkou uvedu:

- s. 74 – flůtky (nikoliv flůtky!) byly husitskou mincí raženou na přelomu let 1421 a 1422 v Praze, tedy již ve 20. nikoliv až ve 30. letech 15. století!
- s. 111 – poslední soupis kontramarek není dílem K. Castelina, ale H. Krusyho!
- s. 78 – Fridrich Falcký nerazil 67křejcar!
- s. 76 – František I. v roce 1800 nerazil 64křejcar ani 64 1/4křejcar!
- s. 57 – Československé 10haléře se v letech 1947–1953 nerazily! – a další nesrovnalosti.

Nepřesnosti nacházíme i u obrazových příloh, jako je špatné přidělení plzeňských denárových ražeb 13. století (170–171 k tomu srov. tab. z díla F. Cacha v příloze, s. 291) nebo chebského brakteátového feniku ze 14. do 13. století (s. 91, kde je odkaz na obr. 154 jako na minci 13. století, ačkoliv popiska u obrázku je správná) a další.

Cílem mého zamyšlení není ovšem soupis chyb, které vyvolávají dojem, jako by publikace nebyla vůbec recenzována, ale upozornění na zavádějící sdělení, pro obor velmi nebezpečná. Stranou ponechávám problematiku slezského mincování, ke které

se již dříve neméně kriticky vyjádřil R. Pieńkowski (srov. Numismatik 7, č. 3, Brno 2002, s. 27–30).

Tiskové chyby, kterých je také dost, pomímám. Čtenář si je v citacích německé literatury sám jistě opraví a stejně i obecně známé časové údaje, jako je např. korunovace Vladislava II. v roce 1158 nikoliv 1185 (s. 103) a podobně.

Moje zamyšlení nad českou numismatickou encyklopedií by nebylo úplné, kdybych se alespoň krátce nedotkla také jejích ilustrací. Pérovky mincí, vybrané z děl mrtvých autorů, dávají, podle mého mínění, publikaci charakter díla z přelomu 19. a 20. století a jsou v naprostém protikladu k modernímu pojetí obálky. Celkovým počtem 571 se pak obrázky nemalou měrou podílejí na celkovém rozsahu 310 stran encyklopedie. Nebylo by to na závadu, kdyby se většinou neopakovaly v obrazové příloze na konci knihy, kde zcela chybí vyobrazení novověkých ražeb. Chvályhodná snaha, jak se domnívám, opublikovat tímto způsobem dílo F. Cacha a J. Smolika, vyznívá ovšem bez příslušných textových částí obou děl naprázdno a nelze je prakticky použít.

Závěrem svého zamyšlení, které jsem považovala za nutné napsat, aby rozpačité mlčení numismatiků nebylo chápáno širokou veřejností i některými kolegy historiky opět jako souhlas, nemohu ukončit než konstatováním: ačkoliv žádné velké dílo encyklopedického charakteru nebývá bezchybné, druhé, rozšířené vydání české encyklopedie jich má příliš mnoho, než aby vzbuzovalo důvěru v podávané informace. Celým charakterem je laickou prací, která zůstává za většinou dosud vydaných encyklopedií nakladatelství Libri.

České numismatice tak nezbyvá nic jiného, než aby si bez chvatu a se vši odbornou erudicí vytvořila, tak jako kdysi němečtí profesionálové, svého českého „Schröttera“ (=SCHRÖTTER, Friedrich: *Wörterbuch der Münzkunde*, Berlin 1970).

J. Hásková

CIVITAS ET VILLA. Miasto i wieś w średniowiecznej Europi środkowej.

Wrocław – Praha 2002, 476 str., s obr.

Sborník studií sestavený polskými a českými archeology je zaměřen na široký okruh otázek spjatých se středověkými městy a s vesnickým osídlením. Numismatiky nepochybně zaujmou tři příspěvky: M. Tomášek, *Kaňk u Kutné Hory*, s. 107–111. Archeologický výzkum pozůstatků horního díla z 15. století. Krátký článek je svým způsobem příspěvkem do současné diskuse, zda na Kutnohorsku byla těžena stříbrná ruda již v době, kdy v Malíně pracovala slavníkovská mincovna (geologové nyní tuto těžbu před 13. stoletím většinou popírají). B. i W. Dzieduszyccy, *Średniowieczne i nowożytne dary monetarne złożone w pochówkach kościola św. Piotra w Kruszwicy*, s. 281–297. V hrobech příslušníků světské i duchovní elity, pohřbených v kostele sv. Petra v Kruszwici (Velkopolsko), nalezeno celkem 90 mincí ražených ve 14. až 17. století. Autoři se pokoušejí o vysvětlení tohoto zvyku. K této studii dodávám, že při nedávném výzkumu kaple sv. Jana Křtitele v Olomouci byly v hrobech v interiéru této svatyně nalezeny mince z 15. a 16. století, srov. V. Dohnal, *Olomoucký hrad v raném středověku*, Olomouc 2001, s. 153–154. S. Suchodolski, *Monety Świetego Wojciecha*, s. 447–452. Autor navrhuje nové čtení záhadného opisu na reversní straně denáru biskupa Vojtěcha (Cach 164), které spolu s opisem na aversu má znamenat, že tento biskupův denár byl vydán Boleslavovou přízní. Jeho ražbu klade do pražské mincovny do období po Vojtěchově návratu z římského exilu. Dva zbývající denáry připisované Vojtěchovi (z Poděbrad a gotlandského Öster Ryftes) nepovažuje za jeho ražby. Uvedené názory (pokud budou odborníky akceptovány) přinášejí nové pohledy na životní osudy biskupa Vojtěcha.

J. Sláma

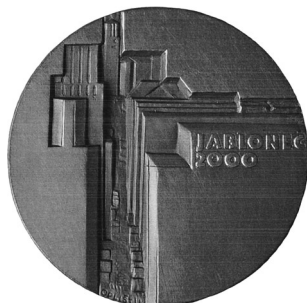
■ výstava

Výstava mladých jabloneckých medailérů v Říčanech

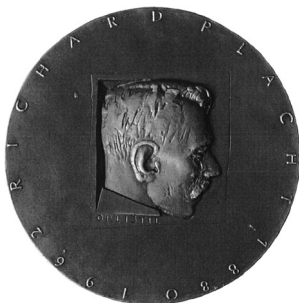
Muzeum Říčany pořádalo od 20.3. do 8.5. 2003 výstavu prací studentů Střední uměleckoprůmyslové školy a Vyšší odborné školy v Jablonci nad Nisou. V této souvislosti je správně připomenout, že pracovníci muzea, Jan Vít a Jitka Trčková, sami medailéři, v muzeu již uspořádali několik medailérských výstav. Tu poslední připravili s jejich pomocí pedagogové jablonecké školy jako výběr cvičných a absolventských prací studentů z let 1997–2002. Exponáty byly rozdělené do tematických oddílů dokumentujících některé fáze výchovného procesu a zajímavé realizace jako výsledky dílčích úkolů a aktivit studentů.

Část věnovaná ražené medaili ukázala všechny fáze realizace kromě razidel – tedy kresby, sádrové modely, jejich bronzové odlitky a finální produkt, ražby. Formáty ražeb se pohybovaly v průměru od 30 do 70 mm a témata odpovídala zkušenosti a dosažené úrovni autorů. Evidentně studijní poslání měly menší jednostranné ražby motivicky inspirované starou heraldikou a numismatikou. Vyspělejší studenti se vyrovnávali s náročnějšími úkoly – např. portrétem a různými tématy historickými, kulturními a sportovními. Důraz byl většinou kladen na klasický přístup a perfektnost provedení. V Jablonci je však otevřený prostor i pro experiment, pokud o něm student dokáže přesvědčit. Tak se součástí raženého díla stává i smalt, nebo ušlechtilé zpracovaný kámen.

Aby nevznikl realizační a námětový stereotyp, jsou studenti stavěni i před atypické úkoly. Jeden z nich, který dopadl mimořádně dobře, zněl na vytvoření vlastní novoročenky ražbou do tenkého plechu a její následnou adjustaci do kartonu. Tyto etudy dokázaly říci o osobnostech tvůrců víc než někdy tematicky svazující úkol. Bylo vidět,

• J. Oplištil – Jablonec 2000 / jednostranná, tombak, 50 mm

• J. Oplištil – R. Placht / tombak, alpaka, 50 mm

že většina novoročenek vznikala s lehkostí a s potěšením.

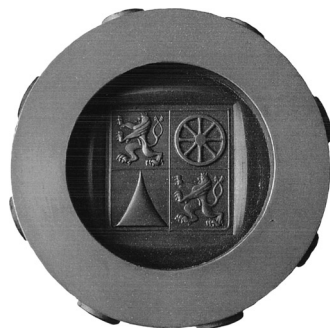
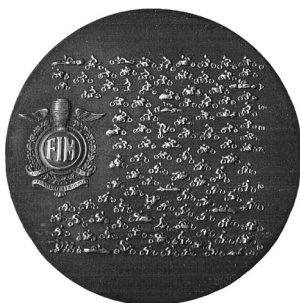
Je známou skutečností, že mnoho studentů z Jablonce se ještě během studia účastní mincovních soutěží. Bylo proto škoda, že tato část studentských aktivit nebyla na říčanské výstavě dostatečně zastoupena.

Zajímavá byla i ukázka kresebné součásti diplomových prací pozůstávající ze sérií zapaspartovaných skic dokládajících intimitu prvotního hledání nápadu na řešení budoucí medaile. Studenti svižně a bez zábran hledají kresbou optimální řešení a je vidět, že jsou vedeni k docenění této fáze práce. Ta je totiž jedna z nejdůležitějších v tvůrčím procesu, na jehož konci je hotový, v definitivním materiálu realizovaný artefakt.

V roce 2000 si Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Jablonci nad Nisou připomněla 120 let svého trvání. Je pochopitelné, že během této doby prošly vývojem nejen předmět a způsob studia, ale i název školy. Jablonecká škola, jak ji vnímáme dnes, totiž jako ústav vychovávající novou generaci rytců a medailérů, se začala ukázat potřeba obnovit v České republice ražbu mincí. Po určité době, nezbytné k formulování a ověření nové koncepce, začali školu opouštět absolventi, jejichž kvalifikace už byla výsledkem nového systému výuky. Přicházeli buď do praxe, anebo pokračovali v odborném studiu na vysokých školách uměleckého směru. Později se s ně-

kterými z nich, už jako s mladými medailéry, setkávali návštěvníci výstav anebo sběratelé ražených medailí a pamětních mincí. Jména jako Jitka Jelínková, Jan Hásek, Vojtěch Dařbuján, Pavel Jekl, Petr Pyciak, Josef Oplištil, Pavlína Plačková, Josef Šafařík, Jaroslav Chromasta, Lukáš Rudolf, Vojtěch Dostál se začínají spojovat s úspěšnými realizacemi v oboru komorního reliéfu. Psalo se o nich, bude se o nich psát i dál, ale bylo by správné se ptát po silách, které je, kromě vlastního talentu a vůle, nasměrovaly na jejich uměleckou dráhu.

Hledání nebude obtížné, protože nás pochopitelně zavede zpět do Jablonce nad Nisou. Jak už jsme naznačili, byla to právě Vyšší odborná škola, která svým zaměřením na ražené mince a medaile reagovala na aktuální společenské potřeby v souvislosti se založením České mincovny. Autory originální koncepce jsou Jiří Dostál, současný ředitel a Jan Lukáš, člen pedagogického sboru. Oba jsou dnes už na škole seniory a oba jsou také i respektovanými uměleckými individualitami. Jiří Dostál se kromě svých noblesních portrétních medailí věnuje i volné a ilustrační kresbě, grafickým úpravám a sklářskému designu. Jan Lukáš se nenechává svazovat faktem, že je etablovaný umělec a pohrává si s možnostmi lité medaile formou otisků a různých aplikací. Jeho práce si při vši hravosti zachovávají respekt k materiálu i žánru. Z jiného tvůrčího pólu je jeho realizace loga, pečeti a rektorské medaile pro

• M. Dašek – 100. výročí založení FIM v Pacově / tombak, 50 mm

• P. Jekl – Liberecký kraj, avers / ocel, měď, 80 mm

Univerzitu Hradec Králové. Dva ročníky školy vedou dva mladší pedagogové, kteří oba shodně vyšli ze sklářské speciálky profesora Kopeckého na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Petr Horák je již dobře známý jako medailér, ale také jako autor pamětní mince věnované Pavlu Josefu Šafaříkovi. Již méně se ví, že je aktivní i jako kreslíř a malíř. Tomáš Plesl vyučuje budoucí rytce a medailéry jednomu ze základních předmětů pro všechny výtvarné umělce, totiž kresbě. Osobně se umělecky realizuje jako malíř. Jako pedagog pečuje o rozšiřování školní sbírky odlitků klasických sochařských prací, což je neocenitelný názorný prostředek pro seznamování studentů s tím nejlepším ze světové plastiky.

Ryctví vyučují Anselm Roskovec a Luboš Charvát. První z nich je už po několik desetiletí pojmem v realizační fázi tvorby českých ražených medailí. Jeho rukama prošly práce snad většiny současných českých medailérů. Ve své domácí dílně si však pracuje i na vlastních návrzích. Druhý z jmenovaných se vedle svých školních povinností naplno věnuje i soutěžím na pamětní mince a zaznamenal zde kromě dílčích ocenění i jeden maximální úspěch, totiž realizaci mince na paměť Mikoláše Alše.

To jsou tedy lidé stojící za současnou kvalitou Vyšší odborné školy v Jablonci nad Nisou. Jako pedagogové s úspěchem vykonávají vysoce kvalifikovanou a ovšem i slabě placenou práci. To v naší zemi s obecně nedoceňovanou vědou, kulturou a vzděláním

není bohužel nic mimořádného. A tak pro všechny pedagogy jablonecké školy je asi hlavním zadostiučiněním kvalita mladých umělců, které vychovali a vychovávají. To dává konečný smysl i jejich práci.

M. Vitanovský

■ kronika

Numismatické oddělení Národního muzea v roce 2002

Personální stav nedoznal v roce 2002 žádné změny. V oddělení pracoval jeden vědecký pracovník (PhDr. Jarmila Hásková, CSc. – ve funkci vedoucí oddělení a referenta pro úsek středověku), čtyři odborní pracovníci (Mgr. Lenka Vacinová – úsek antické a keltické numismatiky; PhDr. Zuzana Holečková – zástupce vedoucí oddělení, úsek tolarů a papírových platidel; Mgr. Luboš Polanský – úsek novověku; Mgr. Tomáš Kleisner – medailérská tvorba) a jeden dokumentátor (Martina Musilová).

Na poloviční úvazek se na činnosti oddělení podílel jako knihovník RNDr. Jiří Horáček, CSc.

Vědecko-výzkumná činnost pokračovala na tématech:

- Antické mince severního Černomoří – Micherova sbírka (L. Vacinová)

- b) České, moravské a slezské mince. Denáry – Chaurova sbírka (J. Hásková)
- c) Problematika prvních českých mincí – 10. století (L. Polanský)
- d) Vliv italské barokní medaile na českou produkci (T. Kleisner)

Vědecká zasedání.

Semináře *Realita – Představa – Symbol*, uspořádaného katedrou Historie Filosofické fakulty Ostravské univerzity, Moravskou numismatickou sekcí a dalšími institucemi ve dnech 1.–3. října 2002 se zúčastnili a proslavili referáty L. Polanský (*Ikonografie denárů tzv. šípového typu*) a J. Hásková (*K ikonografii dvou denárů Vladislava I.*). Na zasedání *Disputationes de prima media aetate, pars prima* v Centru medievistických studií dne 4. června vystoupil L. Polanský s referátem *Příspěvek k náležům mincí v bazilice sv. Jiří*, včetně úvodního slova k cyklu.

Pedagogická činnost.

Na filosofické fakultě UK přednášela J. Hásková v zimním semestru pro archeology (Prehistorický ústav) *Úvod do numismatiky*. Táž pokračovala v pedagogické činnosti i na Vyšší odborné škole informatiky v Praze výkladem o českých měnových systémech.

Sbírkotvorná a dokumentační činnost.

V roce 2002 bylo v 1. stupni zapsáno 40 přírůstků obsahujících 1 912 kusů (Z. Holečková). Většinu přírůstků tvořily dary, převážně členů Asociace umělců-medailérů a přední české ražebny Znak Malá Skála. Ve 2. stupni evidence bylo zpracováno 1 211 kusů a v programu CK dle pokynů ministerstva kultury zaregistrováno 638 301 kusů (L. Vacinová a T. Kleisner), což si vyžádalo mimořádné pracovní úsilí všech zaměstnanců oddělení. Inventarizace obsáhla 10 002 kusů.

Materiály zpracované ve 2. stupni evidence byly nadále řazeny do systému (Z. Holečková) a pracovníci oddělení počali vytvářet vlastní databanku, neboť její centrální tvorba vázla.

Povolování vývozu do zahraničí vzrostlo v souvislosti s prodejem části Prokopovy sbírky, kterou Národní muzeum nezakoupilo.

Kulturní a osvětová činnost vycházela z jarního a podzimního cyklu numismatiky, kde bylo proslaveno deset následujících přednášek.

Jarní cyklus:

7. 1. Mgr. Jaroslav Moravec – *Euro mince a bankovky*

4. 2. Ing. Dušan Bouša – *Puncovníctví a zkoušení drahých kovů*

4. 3. Doc. PhDr. Pavel Černý – *Několik poznámek k ikonografii korunovačního denáru Vratislava II.*

29. 4. Ing. Eduard Polívka – *České početní peníze, groše, žetony a kovové známky*

6. 5. PhDr. Lubomír Nemeškal, DrSc. – *Tři ženy v čele českých mincoven*

3. 6. Mgr. Jaromíra Knapíková – *Robert hrabě Lichnovský jako numismatik*

Podzimní cyklus:

2. 9. Jiří Ryant – *Nouzové poukázky z let 1848–1849 vydané na Mělnicku*

7. 10. Ing. František Staněk – *Historický a umělecký vývoj dekretů k významným*

4. 11. Jiří Michl – *Úvahy o chronologii pražských grošů Václava IV.*

2. 12. *Beseda s medailérem Janem Smržem* s úvodním slovem PhDr. J. Boublíkové-Jahnové

Výstavní činnost.

Stagnovala nadále příprava nové expozice vzhledem k nevyjasněné otázce finančního krytí, a proto byla i v roce 2002 nadále otevřena dlouhodobá výstava faleristiky – *Řády a významní evropských zemí 19. a 20. století – Měřičkova sbírka*, která se stále těšila pozornosti návštěvníků, především ze zahraničí.

Z unikátních materiálů vystavilo oddělení (J. Hásková) mincovní skříňku vlasteneckého kněze a numismatika P. Vincence Lichtblaua na ochozu prvního poschodí hlavní budovy Národního muzea (18. 6.–31. 12.), kterou získalo od členů rodiny sběratele Vladimíra Příbika.

Materiálově (47 kusů medailí) i organizačně (T. Kleisner) se oddělení podílelo na výstavě Národního muzea *Praga magica 1600. L'art à Prague au temps de Rodolphe II. ve francouzském Dijonu* (Musèe Magnin, 15. 9.–15. 12.).

Sbírkové předměty mimořádné hodnoty (odznak zednářské lóže navržený A. Muchou) v celkovém počtu 32 kusů byly zapůjčeny na výstavu *Svobodní zednáři* (18. 10.–10. 3.) do Jihočeského muzea v Českých Budějovicích a 8 kusů medailí Městské galerii My na výstavu *Ludwig Hujer* (8.11.–21. 12.) do Jablonce nad Nisou.

Publikační činnost.

J. Hásková (Antonín Prokop, in: *Sbírka Antonína Prokopa, Aurea numismatika*, Praha 2002, s. 1–3; 10 zpráv a materiálů v Num. listech 57, 2002); J. Horáček (4 zprávy v Num. listech 57, 2002); T. Kleisner (Medaile, in: *Praga Magica 1600, Dijon 2002*, s. 114–118; 10 zpráv a materiálů v Num. listech 57, 2002, ČCH, Muzejní a vlastivědné práce); L. Polanský (Úvahy nad původem a vztahem české kněžny Biagoty k Přemyslům, in: *Genealogica ac heraldica Bohemica*, Praha 2002, s. 41–53; Soupis prací Pavla Radoměrského, in: *Pavel Radoměrský, Sborník numismatických studií k 75. výročí narození*, Praha 2002, s. 10–18); L. Vacinová (Dosud nepublikovaný kontorniat, in: *Pavel Radoměrský, Sborník numismatických studií k 75. výročí narození*, Praha 2002, s. 19–21).

Redakčně byly do tisku připravovány Num. listy 57, 2002, č. 1–6 (redaktorka – J. Hásková, redakční tajemník – J. Horáček, jazyková úprava – J. Boublíková-Jahnová). Během roku se podařilo ve spolupráci s grafikem Otakarem Duškem inovovat obálku vydávaného časopisu a jeho grafickou úpravu tak, aby odpovídaly novým výtvarným trendům 21. století. Na základě podepsané spolupráce Národního muzea s Asociací umělců-medailérů byl do redakční rady kooptován její předseda – akad. sochař V. Housa.

Spolupráce a metodická pomoc.

Pokračovala spolupráce s ústavu KU i Akademie ČR, především centrem mediivistických studií. Spolupráce a Asociací umělců-medailérů se prohloubila k oboustrannému užítku zúčastněných stran. Tradičně dobrá byla také spolupráce s Českou národní bankou, především s odborem ochrany platidel. Nadále vázly kontakty s ústředím České numismatické společnosti, což se projeвило v odchodu J. Háskové z hlavního výboru a v přípravě nové smlouvy o spolupráci mezi Národním muzeem a ČNS.

Ve sdělovacích prostředcích vystoupila J. Hásková v relaci o nové expozici ČNB pro BBC (2. 1.). O zajímavostech numismatické sbírky NM mluvila ve vysílání ruské televize pro Kazachstan (14. 10.) a s medailí České mincovny v Jablonci nad Nisou, vydanou k odchodu V. Havla z funkce prezidenta republiky, seznámila veřejnost ve vystoupení na ČT 1 (29. 11.).

Styk s veřejností.

Během roku navštívilo oddělení 753 osob, kterým bylo určeno 665 kusů numismatických materiálů a poskytnuty odborné konzultace. Vážných domácích badatelů bylo 15 a předloženo jim bylo 1 480 kusů sbírkových předmětů, ze zahraničí přijeli 4 badatelé a předloženo jim bylo 456 kusů. Řada odborných dotazů byla zodpovězena písemně; v převážné většině se týkaly antické numismatiky.

Knihovna, vedená J. Horáčkem, předložila ke studiu během roku 86 titulů. Odborná faleristická knihovna V. Měříčky nebyla veřejnosti dosud přístupná vzhledem k nedokončenému odbornému zpracování.

Administrativa v referátu M. Musilové, která účinně pomáhala také při úpravě rukopisů Num. listů pro tisk, obsáhla 372 jednacích čísel protokolu.

J. Hásková

Obsah

Tomáš Kleisner	
Numismatik Bohumír Daniel Wunschwitz (1678–1741)	161
Der Numismatiker Bohumír Daniel Wunschwitz (1678–1741)	
Jiří Boháč	
Josef Šejnost – jubileum medailéra . . .	167
Josef Šejnost – tschechischer Bildhauer und Medailleur	
Jaroslav Machálek	
Varianty českých dvacetihaléřů a desetihaléřů	174
Varianten der tschechischen Zwanzigheller- und Zehnhellermünzen	
Nové medaile	181
Osobní zprávy	182
Literatura	185
Výstava	187
Kronika	189

1. strana obálky / **Jan Hus / J. Šejnost, 1915** / litá, plaketa
 4. strana obálky / **Karel Mlejnek / J. Šejnost, 1932** / odznak **Okrskový slet ČOS v Horní Cerekvi / J. Šejnost, 1920**, odznak

NUMISMATICKÉ LISTY ROČNÍK LVIII – 2003 – Číslo 6

Vydává: © Národní muzeum, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1

Redaktorka: Jarmila Hásková
 Redakční tajemník: Jiří Horáček
 Redakční rada: Vlastislav Housa,
 Josef Hrdý, František Kavka,
 Jaromír Lukas, Věra Němečková,
 Josef Paukert, Zdeněk Petráň,
 Jiří Sejbál, Jiří Sláma, Eduard Šimek,
 Jiří Šimůnek, Michal Vitánovský

Jazyková redakce: Juliana Boublíková
 Grafická úprava: Otakar Dušek

Redakce: Národní muzeum, 115 79 Praha 1,
 Václavské náměstí 68, telefon 224 497 292

Tisk: Arpa, Dvůr Králové nad Labem

Vychází šestkrát ročně

Přímý prodej zajišťuje stánek v hlavní budově Národního muzea, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1

Předplatné v České republice vyřizuje firma Myris Trade s. r. o., P. O. Box: 2, V Štíhlách 1311, 142 00 Praha 4, tel.: 234 035 200, fax: 234 035 207, 244 470 778, e-mail: myris@myris.cz

Zahraniční předplatné vč. Slovenska je vyřizováno výhradně firmou Myris Trade s. r. o., tel.: ++420 234 035 200, ++420 234 035 201, fax: ++420 234 035 207, ++420 244 470 778, e-mail: myris@myris.cz

Ceny předplatného na výše uvedené adrese

Pro členy České numismatické společnosti zasílá Česká numismatická společnost, 101 00 Praha 10 – Vršovice, Arménská 1369, telefon 271 730 775

Redakční uzávěrky

1. února, 30. března, 1. června, 31. července, 1. září, 30. listopadu

Toto číslo vyšlo v lednu 2004

ISSN 0029-6074, MK ČR E 568